

A szegedi vegyisérleti állomás keletkezése és története.

(A Szeged tudósítójától.) A földmíveléstügyi minisztérium kiadásában megjelenő „Kísérleti-ügyi közlemények” alapításának huszonötödik évfordulóján több mint ötszázoldalas jubileumi számban jelent meg. A rendkívül tartalmas folyóirat két szegedi vonatkozású cikket közöl Tóth Edének, a szegedi vegyisérleti állomás volt vezetőjének tollából. Az első cikkben Tóth Ede a szegedi mezőgazdasági vegyisérleti állomás keletkezését és történetét írja meg.

A város törvényhatósági bizottsága 1884 márciusában tartott közgyűlésén határozta el a „vegyészi hivatal” létesítését. Ebben az időben ugyanis rendkívül elterjedt Szegeden az élelmiszerhamisítás, ezenkívül a gáz, a víz és egyéb kereskedelmi és technológiai cikkek hatósági vegyelemzését állandóan sürgette a fogyasztó közönség. A város tanácsa a hivatal vezetését Csonka Ferencre, a szegedi főreáliskola vegyatanárára bízta, aki az iskola jól felszerelt laboratóriumában rendezte be a város vegyészeti hivatalát. A város hatósága abban az időben a tápszeres és egyéb kereskedelmi cikkek vegyelemzésén kívül nagyon sokszor szakvéleményt kért a vegyészeti különböző egészségügyi intézmények létesítése alkalmával, így a vízvezeték kérdésének megoldásánál, a közvilágítás fejlesztésénél, a szegedi paprika ellenőrzésénél és legutóbb a vegyisérleti állomás átszervezésénél is.

A vegyészeti hivatal 1901-ben nyilvánosságot kapott a belügyminisztertől és így most már törvényes hatáskörrel kezdhette meg a működését, amely elsősorban az élelmiszerhamisítások leküzdésére irányult. A paprikahamisítás megszüntetése volt az első diadal, azonban a helyzet sokkal nehezebb volt a tejnél, mivel a város határain, tehát a vegyészeti hivatal hatáskörén kívül eső területekről is szállították a városba tejet. Éppen ezért egyre gyakrabban merült fel az a kívánság, hogy a városi vegyészeti hivatalt az állam vegye át, mert így a hatásköre is nagyobb területre terjedt volna ki. Az államosítás tervének erős lökést adott a kender- és lentermelési szakintézet Szegeden való elhelyezése, ami 1909-ben történt és dr. Lázár György polgármester volt a közgyűlésen legelkessebb szószólója annak, hogy a város megfelelő földet engedjen át az intézet céljaira. A háború azonban megszakította az államosításra vonatkozó tárgyalásokat.

A vegyészeti hivatal tulajdonképpen csak 1912-ben kezdte meg fokozottabb működését, amikor Csonka Ferenc mint reáliskolai tanár nyugdíjba

vonult és a reáliskola főmondta a városnak az iskolai laboratóriumot. Egy hajszálon múlt akkor, hogy a vegyészeti hivatal nem szűnt meg teljesen. Dr. Somogyi Szilveszter akkori főkapitány azonban akciót indított a város hatóságánál, hogy a város külön vegyészeti laboratóriumot rendeztesse be. Az akció sikerült is, a közgyűlés megszavazta a költségeket és a vegyészeti hivatal a városi bérházban talált új hajlékra. A laboratóriumot Csonka Ferenc tervei alapján szerelték fel, még pedig olyan jól, hogy még ma is az akkori felszerelés a magva az államosított intézetnek.

Többször felújult időközben az államosítás terve, de csak 1920 szeptemberében valósult meg, amikor a kormány is elfogadta a város föltételeit és a közgyűlés is hozzájárult a kormány föltételeihez. A megállapodás szerint a vegyisérleti állomást véglegesen majd az újszegedi kender- és lentermelési szakintézet épületében helyezik el. A vegyisérleti állomás igazgató vegyésze immár harminckilenc éve Csonka Ferenc gazdasági főtanácsos, vezető vegyésze pedig dr. Fodor S. Kálmán királyi fővegyész, Tóth Ede utóda.

A vegyészeti hivatal, mint előbb említettük, szakvéleményt adott annak idején a város hatóságának a vízvezeteki kérdés megoldásához és szakvéleménye alapján létesítették Szegeden az ártézi kutakból táplált vízvezetékét. Eleinte ugyanis az volt a terv, hogy a vízvezeték vizét a Tisza, illetve a Maros vizéből veszik a Pifskéle szűrőrendszer segítségével. Csonka Ferenc azonban szakszerű kísérletek és vizsgálatok alapján megállapította, hogy ez a szűrőrendszer nem alkalmas sem a Tisza, sem a Maros vizének megtisztítására és azt javasolta, hogy a vízvezeték kérdését ártézi kutak furásával oldja meg a város. A próbafurások beigazolták, hogy a város geológiai állapota úgy mennyiség, mint minőség szempontjából megfelelő vizet adhat és így a város hatósága az ártézi kutak mellett döntött.

Tóth Ede második cikkének a címe *A festett paprika*. . . Kimerítően foglalkozik ezzel a veszedelemmel, amely annyit árthat a magyar paprika világhírének és részletesen ismereti a festett paprika felismerésének módjait és eszközeit. Foglalkozik Csonka Ferenc nagyszerűen bevált kísérleti rendszerével, amely abból áll, hogy a paprikára fehér szűrőpapíron különböző kémiai hatóanyagokat öntenek. Az oldat színe elárulja a használt festékanyagot.

A közkórház jövője.

(A Szeged tudósítójától.) Szerdai számunkban részletesen tájékoztattuk a közönséget azokról a tárgyalásokról, amelyeket a város hatósága a közkórház államosítása, illetve az egyetemhez csatolása ügyében folytatott. Ismertettük a polgármester álláspontját, amely abban kulminál, hogy a kórházon, akár az állam, akár az egyetem veszi át, feltétlenül tul kell adni, mert a közkórház fenntartása évenként huszmillió koronába kerül.

Az úgy nagy horderejénél fogva nem állhatunk meg ennél az első állomásnál, hanem tovább kell mennünk, hogy minden oldalról megvilágítsuk a kérdést, még pedig a lehető legnagyobb alapossággal. Rá kell mutatnunk mindenekeiért arra a tévedésre, mintha a közkórház évente huszmillió koronájába kerülne a városnak. Nem tudjuk, honnan vette a polgármester ezt a számot. A város múlt évi zárszámadása szerint a közkórház 1923 december 31-én mindössze hétmillió negyvenezer korona függőkölcsönrel tartozott és ez az adósság 17 év alatt állott elő. Az évről-évre mutatókozó deficitet ugyanis a város mint függőkölcsönt minden évben fenntartotta és felvetette a zárszámadásba, ezzel is megőrizvén nagyon helyesen a jogát ahhoz, hogy ezt az összeget az államon követelhesse. A kérdés finansziális részét egyebekben plasztikusan világítja meg Scaltéty Sándor főszámvéző következő nyilatkozata:

— A kórházat a város tartja fenn azokból az ápolási díjakból, amelyeket a betegek ellátása címén behajt a hozzátartozókon, vagy megkap a munkásbiztosítótól, vagy az országos betegápolási pótladóból. Az ápolási díjakat addig, amíg nem volt népjóléti minisztérium, a

belügyminisztérium állapította meg, még pedig rendszerint ősszel, egy évre. Különösen a háború második felében, amikor a drágaság rohamosan kezdett emelkedni, az ápolási díjak nagyon gyorsan túlhaladtak a valóságnál, úgy, hogy a kórház sokszor hosszú időn át jóval többet költött el egy-egy betegre, mint amennyit ápolási díj címén megtérítettek. Megpróbáltak ezen úgy segíteni, hogy év közben kétszer-háromszor is felemelték az ápolási díjat, de a lassu közigazgatási szervezet képtelen volt megelőzni, vagy nyomon követni az árak rapid emelkedését. Részen ez idézte elő, hogy a kórház függő kölcsöne az utóbbi években rohamosan emelkedett. A másik háborús ok, amely a kórházi deficitet megduzzasztotta, hogy nagyon sok katonát utaltak be a közkórházba, akikért senki sem fizetett ápolási díjat; a harmadik, hogy a békekötéssel megszűnt a lehetősége annak, hogy be lehessen hajtani az ápolási díjakat olyanokon, akik az elszakított területeken laktak. Ezzel szemben az idén lényeges javulás állott be a kórház finansziális helyzetében. Az ápolási díj ugyanis, amelyet a népjóléti minisztérium legutóbb megállapított, 150 koronával magasabb, mint amennyit a kórház kért, tehát teljesen elég arra, hogy a kórházat kölcsön, vagy deficit nélkül fenn lehessen tartani, annyival inkább, mert a népjóléti miniszter az ápolási díjakra nemrég utalványozott ki tizenhárommillió korona előleget.

A helyzet képe ezek szerint pénzügyi szempontból a következő: A kórház fenntartásának terhei nem lényegileg, hanem csak formailag nehezednek a városra, hiszen az említett három forrásból minden kiadás megtérül. Igaz, hogy

a múltban legtöbbször hosszú ideig kellett várni arra, hogy a betegek ápolására előlegezett összeget a belügyminiszter az országos betegápolási pótladóból megtérítse és igaz, hogy a megállapított ápolási díjak elégtelenek voltak ahhoz, hogy a kórházat deficit nélkül lehessen fenntartani. De épp az idén állt be a teljes javulás, amennyiben a megállapított ápolási díj bőségesen elég s nem hogy várakozni nem kell a kiadások megtérítésére, hanem előleget kap kiadásaira a város. Az olyan értelmű kijelentés pedig, mintha a kórház a városnak bármilyen anyagi terhet is jelenéne, legalább is elhamarkodott, mert hiszen a hétmillió koronát is azért veszik fel a zárszámadásba mint a kórháznak nyújtott függő kölcsönt, mert ezzel is biztosítani akarják a városnak ahhoz való jogát, hogy ezt az összeget az államon követelje és tőle megkapja.

Nyilvánvaló azonban, hogy képtelenség ezt a kérdést kizárólag pénzügyi alapon elbírálni. Érti ezt a polgármester is, aki tervekkel vajudik, hogy biztosítsa a kórház közkórházi jellegét és kiváló orvosi karának eddigi pozícióját. Az államosításról nem beszélünk. A közegészségügy elsősorban állami feladat és teljesen rendjén valónak fogjuk találni, ha a kormány egy államosítási terv keretében a szegedi kórházat is átveszi s mint közkórházat fenntartja. A polgármester azonban átadná a kórházat az egyetemnek, sőt értesülésünk szerint kizárólag erről van szó és ez ellen kell bejelenteni az óvást, élesen tiltakozva már most, hogy ezt a 120.000 lakosú várost megfosszák egyetlen közkórházától.

A technika, hiába, még nem fejlődött odáig, hogy meg lehessen csinálni a fából vaskarikát. Az egyetemnek teljes autonómiaja van és semmiféle kikötéssel sem lehet biztosítani, hogy az egyetemi kórház egyúttal közkórház legyen. Debrecen megjárta már azt az utat, amely előtt most Szeged áll. Átadta közkórházát az ottani egyetemnek és az eredmény, hogy ma kénytelen foglalkozni egy barak-közkórház felépítésének gondolatával. A szegedi hatóság tud erről és okosan tette, hogy, dr. Gadl Endre tanácsnoktól nyert értesítésünk szerint, tájékoztatásért átirattal fordult Debrecenhez. Arról, hogy ez nem mumus, Szeged hatósági orvosi kara is kapott ízelítőt az egyetem fertőző-betegek osztályától, amely célra átengedte az újszegedi járványkórháznak a szerbektől megmenekült anyagát és berendezését. Megtörtént ugyanis ismételt, hogy vörhenyes beteget a klinikára nem vettek fel, mert nem volt szükségük az anyagra, minthogy abban az időben a kanyaróról tartottak előadást. A város természetesen tehetetlen az egyetem e rendelkezésével szemben s a közelmúltban a kiütéses tifusz fenyegető veszélyével kapcsolatban, amikor az egyetem járványosztálya eleve megtogadta az ily betegek, vagy az ily betegsége gyanúsak felvételét, új járványkórház létesítésének tervével foglalkoztak, sőt jelenleg is foglalkoznak.

A városi közkórház orvosi kara, köztudomás szerint, hivatása magaslatán teljesíti nagyszerű embermentő munkáját. Szemtanúi voltunk már annak, hogy az egyetem Szegedre való telepítésével kapcsolatban milyen könnyű lelkismerettel emeltek ki évtizedes pozícióból embereket, akik alapos szak tudásukkal és humánus gondolkodásukkal nemcsak a város, hanem a messze vidék részéről is elismerten fejtették ki példás orvosi tevékenységüket. Ennek nem szabad megismétlődnie. A közkórházat meg kell hagyni eredeti hivatásának. Fenntartása a városra a legkisebb terhet sem rója. Rendelkezésének több mint egy évtizede példásan megfelelt és nem lehet megint kihuzni a gyékényt egy csomó szegedi orvos lába alól, akinek szakképzettségén, alapos munkásságán, tanultságán és tanulásán, meg nem közelíthető és soha meg nem ingó lelkiismeretességén, mint a legbiztosabb pillérek nyugodott a szegedi közegészség ügye.

— Félmillió bankjegyek — Németországban. A márka legutóbbi zuhanása következtében keletkezett drágaság folytán a birodalmi bank legközelebb kénytelen lesz az eddig legnagyobb bankjegynél, az 50.000 és 100.000 márkáson kívül 500.000 márkás bankjegyet is nyomtatni. Ezek a bankjegyek valószínűleg júniusban elkészülnek.